

Розділ 3

Трудове право; право соціального забезпечення. Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Земельне право

УДК 342.951:351

Л.І. Баликіна
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри державно-правових дисциплін,
Університет економіки та права «КРОК»

Урбаністика і адміністративно- правові методи регулювання боротьби з тютюнопалінням та вживанням алкогольних і слабоалкогольних напоїв у громадських місцях (частина 2)

У статті розглядаються адміністративно-правові методи регулювання боротьби з тютюнопалінням та вживанням алкогольних напоїв у громадських місцях в місті Києві. Наводяться приклади порушення правил поведінки у громадських місцях щодо тютюнопаління та розпивання алкогольних і слабоалкогольних напоїв, а також приклади застосування щодо цього обмежувачих норм. Пропонуються шляхи вдосконалення адміністративно-правових методів регулювання зазначених проблем.

Ключові слова: урбаністика, адміністративно-правові методи регулювання, боротьба з тютюнопалінням, вживання алкогольних і слабоалкогольних напоїв у громадських місцях.

Л.И. Балыкина
кандидат юридических наук,
доцент кафедры государственно-правовых дисциплин,
Университет экономики и права «КРОК»

Урбанистика и административно-правовые методы регулирования борьбы с табакокурением и употреблением алкогольных и слабоалкогольных напитков в общественных местах (часть 2)

В статье рассматриваются административно-правовые методы регулирования борьбы с табакокурением и употреблением алкогольных напитков в общественных местах города Киева. Показаны примеры нарушения правил поведения в общественных местах касательно курения и распития алкогольных и слабоалкогольных напитков, а также примеры применения ограничивающих норм в связи с такими нарушениями. Предлагаются пути совершенствования административно-правовых методов регулирования указанных проблем.

Ключевые слова: урбанистика, административно-правовые методы регулирования, борьба с табакокурением, употребление алкогольных и слабоалкогольных напитков в общественных местах.

L. Balykina
PhD in Law,
Senior Lecturer of the Civil Law Department
University of Economics and Law 'KROK'

Urbanistic and administrative and legal methods of regulation of fight against tobacco smoking and the use of alcoholic beverages in public places (part 2)

Methods of regulation of administrative law on tobacco control and drinking alcohol in public in Kyiv are studied in this article. Examples of solecism on smoking and drinking alcohol in public and the use of restrictive regulations are shown. New reforms of methods of regulation of administrative law on this problem are suggested.

Keywords: urbanistic, methods of regulation of administrative law, tobacco control, drinking alcohol in public.

Постановка проблеми

Концепція публічного простору міста, відкритих та загальнодоступних територій стала невід'ємною частиною дослі-

джень фахівців з права, урбаністів та інших експертів із зазначеної проблематики. Незважаючи на відмінності у визначенні поняття «публічний простір», він майже

завжди асоціюється з відкритістю, загальнодоступністю та соціокультурним різноманіттям. Прикладом таких місць можуть слугувати вулиці, площі, парки, які відображають концентрацію міського життя в усій його різнобарвності та непередбаченості. Одним з актуальних питань урбаністики є способи ведення здорового способу життя в умовах мегаполісу. Проблемою, на яку слід звернути увагу, на нашу думку, є тютюнопаління та розпивання алкогольних і слабоалкогольних напоїв у публічних місцях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Зазначена проблематика широко досліджується як вітчизняними, так і міжнародними фахівцями. Дослідження із зазначеної проблематики проводяться науковцями та спеціалістами різних галузей, зокрема О. Балакіревою, Т. Бондар, А. Вієвським, С. Сидяком, О. Сакович та ін.

Не вирішені раніше частин загальної проблеми

В умовах сьогодення муніципальній адміністрації, на нашу думку, необхідно в першу чергу звернути увагу на питання щодо формування нової стратегії подальшого благоустрою міського середовища, створення образу міста та просторового покращення Києва. Існує потреба у створенні функціонального значення публічних просторів, які не просто є елементом міської архітектури, а відіграють визначальну соціальну роль в формуванні ідентифікації Києва, в уявленнях гостей, туристів про візуальний та архітектурний вигляд міста, у підвищенні культури суспільних комунікацій. Проблема боротьби з тютюнопалінням та розпиванням алкогольних і слабоалкогольних напоїв у громадських місцях Києва є не вирішеною. Тому стоїть питання щодо вдосконалення адміністративно-правових методів регулювання визначеної проблематики.

Формулювання цілей статті

У межах даної статті автор ставить собі за мету проаналізувати існуючі адміністративно-правові методи боротьби з

тютюнопалінням та розпиванням алкогольних і слабоалкогольних напоїв у громадських місцях та запропонувати ефективніші, спираючись на успішний зарубіжний досвід.

Виклад основного матеріалу дослідження

Однією з найбільш актуальних проблем сучасної України є алкоголізм. Статистика показує стабільне зростання кількості людей, які зловживають алкоголем. Згідно з даними Всесвітньої організації охорони здоров'я Україна знаходиться в десятці питущих країн світу [1]. Крім того, зростає кількість в тій чи іншій формі протиправних дій, які пов'язані зі споживанням алкогольних напоїв. Особлива стурбованість з приводу ситуації з поширенням алкоголізму серед дітей та підлітків. Соціальні опитування свідчать, що підлітки починають вживати алкоголь з 12 років (хоча згідно з національним законодавством дозволено продавати спиртні напої з 18 років), а 42% учнів хоча б раз були п'яними [2]. Зазначена невтішна статистика змушує науковців та спеціалістів різних галузей шукати нових способів та методів боротьби з наявною проблемою.

Часто судова та правозастосовна практика свідчить про те, що адміністративно-правові засоби, які покликані запобігати і зупиняти правопорушення антиалкогольного законодавства, виявляються неефективними. Сучасна державна політика з протидії алкоголізації населення в нашій країні повинна бути дієвою, тому необхідно враховувати досвід минулих років. На наш погляд, головним завданням має стати посилення заходів покарання разом із послідовним викорінюванням причин і умов, які сприяють масовому пияцтву. Антиалкогольній політиці належить бути складовою частиною єдиної соціальної політики, спрямованої на захист життя і здоров'я українських громадян.

Аналізуючи чинні адміністративні норми, бачимо, що найбільш поширеним видом адміністративного покарання є адміністративний штраф. Порівняймо розміри штрафів за правопорушення антиалко-

гольного законодавства і власне кількість таких правопорушень, скоєних, за статистикою, найчастіше (розпивання алкогольної продукції і поява у стані сп'яніння у заборонених законом місцях та громадських місцях). Для більшої об'єктивності оперуватимемо лише мінімально можливим рівнем штрафу, передбаченим як санкція в окремих статтях Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі КУпАП) [3].

1. Розпивання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв на вулицях, у закритих спортивних спорудах, у скверах, парках, у всіх видах громадського транспорту (включаючи транспорт міжнародного сполучення) та в інших заборонених законом місцях, або поява у громадських місцях у п'яному вигляді що ображає людську гідність і громадську мораль (стаття 178):

- перший раз – штраф 17 гривень;
- повторне вчинення дії протягом року після застосування заходів адміністративного стягнення – 51 гривня;
- вчинення дій двічі протягом року, за які особа піддавалась адміністративному стягненню – 107 гривні.

2. Розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв військовослужбовцями (стаття 172-20):

- розпивання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів на території військових частин, військових об'єктів або виконання ними обов'язків військової служби в нетверезому стані – 1190 гривень;
- участь начальників (командирів) та інших керівників у розпиванні з підлеглими їм військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв під час виконання ними обов'язків військової служби або невжиття ними заходів щодо відсторонення від обов'язків військової служби осіб, які перебувають у нетверезому стані, або приховування ними випадків розпивання пива (крім безалко-

гольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв чи появи на військовій службі в нетверезому стані підлеглих їм військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів під час проходження зборів – 2465 гривень;

- повторне вчинення зазначених дій протягом року – 2465 гривень.

Отже ми бачимо, що різниця у розмірі мінімального штрафу є суттєвою. Таку різницю пояснити можна тим, що стаття 172-20 в КУпАП з'явилася у 2015 році, коли були прийняті зміни до законодавства щодо посилення відповідальності військовослужбовців [4]. У зв'язку із зазначеним, пропонуємо законодавцю звернути увагу на статтю 178 КУпАП та збільшити кількість неоподаткованих мінімумів для штрафних санкцій, зважаючи на реалії сьогодення.

Окремо варто зупинитися на відповідальності за розпивання алкоголю неповнолітніми, які досягли шістнадцятирічного віку, тобто такими, що підпадають під статус суб'єктів адміністративного правопорушення і здатні самостійно нести тягар відповідальності. Для них за дане діяння встановлені заходи адміністративного впливу, які передбачені статтею 24-1 КУпАП, без будь-якої альтернативи у вигляді інших видів покарання. Тобто за порушення антиалкогольного законодавства неповнолітні не несуть відповідальності на загальних підставах. На нашу думку, у зв'язку зі збільшенням правопорушень, вчинених особами від шістнадцяти до вісімнадцяти років у стані сп'яніння, необхідно збільшити розміри відповідальності цих осіб чи внести зміни до статті 13 КУпАП, додавши до існуючого в ній переліку статей і статтю 178 – з тим, щоб за вчинення зазначених у ній правопорушень ці особи підлягали відповідальності на загальних підставах.

Водночас за доведення неповнолітнього до стану сп'яніння передбачена адміністративна відповідальність батьків або інших законних представників [3, ст. 180]. Безумовно, зазначена стаття більшою мірою відповідає меті реалізації суспільно корисних цілей – боротьбі з пияцтвом, ал-

коголізмом, вчиненням правопорушеннями неповнолітніми, недбалим ставленням батьків або інших законних представників до виховання неповнолітніх. Однак, на наш погляд, міра відповідальності, а саме від 102 до 136 гривень, зважаючи на умови сьогодення, є заниженою.

У зв'язку зі сказаним вище, доречно нагадати, що у проєкті Державного бюджету на 2017 рік, з січня 2017 року мінімальний розмір оплати праці в Україні пропонується 1600 гривень [5], що всього на 3,5 % більше ніж у з 1 грудня 2016 році (1544 гривень) [6]. Звичайно, аналізовані нами правопорушення вочевидь не належать до числа деліктів, вчинених особами з високими доходами, однак штраф у розмірі 17 гривень чи 108 гривень навряд чи сприймається як покарання.

Подібний підхід до протидії алкоголізації громадян нашої країни не зовсім відповідає превентивній меті адміністративно-правових методів, що не дає змоги реалізувати наявний у чинному антиалкогольному законодавстві потенціал. Кращим виглядало би прагнення депутатського корпусу ліквідувати ті численні нормативні прогалини, які заважають правоохоронним органам боротися з таким злом.

Для порівняння наведемо кілька прикладів щодо розмірів штрафів та міні-

мальної заробітної платні в інших країнах. В Іспанії офіційна мінімальна заробітна плата становить 756 євро [7], а штраф коливається від 500 до 1000 євро, при чому для неповнолітніх – 500 євро, а для осіб, старших 18 років, – не менше 600 євро [8]. У Франції різниця між зарплатою і штрафами більша, а саме: мінімальна зарплата – 1458 євро [7], штраф – від 200 євро [9]. Таким чином можна побачити, що суми у зазначених країнах у відсотковому значенні різняться між мінімальною заробітною платою і штрафом: в Україні штраф становить 1,1% мінімальної заробітної плати, у Франції – 13,7%, а в Іспанії – 66,1%. Як на наш погляд, коментарі зайві.

Висновки

Отже, в нинішньому вигляді статті 178 та 180 Кодексу України про адміністративні правопорушення та відповідальність неповнолітніх необхідно змінити, а саме підвищити, оскільки розмір адміністративного штрафу за порушення антиалкогольного законодавства необґрунтовано занижений, що не враховує сучасних економічних і соціальних реалій. Беручи до уваги досвід країн Європейського Союзу, необхідно закріпити в нормах національного законодавства більш жорсткі санкції з тим, щоб сприяти ефективній деалкоголізації українського населення.

Література

1. Всемирная организация здравоохранения // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.who.int/ru/>. – Назва з екрана.
2. Вживання алкоголю та наркотиків серед учнів і студентів: динаміка та чинники поширення / [Балакірева О. М. та ін.] // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.google.com.ua/url?sa=t&source=web&rct=j&url=http://www.uisr.org.ua/img/upload/files/HBSC/Buklets/buklet%252005.pdf&ved=0ahUKEwi-ytTJ7vLRAhUDIp0KHUAeALEQFggdMAI&usg=AFQjCNHt0Ye4v-tRnLE8YFT74fh8fURKAA&sig2=IsHV9B74NdlWPRpSQuvRYA>
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності військовослужбовців, надання командирам додаткових прав та покладання обов'язків в особливий період: Закон України від 5 лютого 2015 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 13. – Стр. 740. – Ст. 92.
5. Проект Закону про Державний бюджет України на 2017 рік // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60032.
6. Про Державний бюджет України на 2016 рік: Закон України від 25 грудня 2015 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 5. – Стр. 101. – Ст. 54.
7. Какие минимальные зарплаты получают в Евросоюзе // [Електронний ресурс]. – Режим до-

ступу: <https://ru.tsn.ua/groshi/kakie-minimalnye-zarplaty-poluchayut-v-evrosoyuze-413010.html>. – Назва з екрана.

8. В Испании за распитие спиртных напитков в общественных местах могут оштрафовать на тысячу евро // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://transport-journal.com/logistika-i-ekspedirovanie/tamoznya/v-yspanyu-za-raspytye-spyrtnyih-napytkov-v-obschestvennyih-mestah-mohut-oshtrafovat-na-tyisyachu-evro/>. – Назва з екрана.

9. Франция: быт, поведение, меры предосторожности // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://agentika.com/ru/encyclopedia/513146f4-1373-4564-b69a-7ce9e5c15994/articles/root/4cca5621-d278-49cc-ac79-f49a5ac91284?version=RCi-1>. – Назва з екрана.